

Józef Wybicki *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 10, s. 61.
- Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 10, s. 57.
- Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 5/1, s. 61–63.
- Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 5/1, s. 68–69.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*, oprac. S. Chwin, Wrocław 1997, s. 57.
- Źródło: Józef Wybicki, *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*, [w:] Zdzisław Libera, *Poezja polska XVIII wieku*, Warszawa 1976, s. 445–446.

Józef Wybicki *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*

Źródło: licencja: CC 0 1.0.

((Adam Mickiewicz

Konrad Wallenrod

Płomień rozgryzie malowane dzieje,
Skarby mieczowi spustoszą złodzieje,
Pieśń ujdzie cało

Źródło: Adam Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*, oprac. S. Chwin, Wrocław 1997, s. 57.

Tak pisał Adam Mickiewicz w *Pieśni Wajdeloty* (*Konrad Wallenrod*, 1828). Sędziwy starzec i bard podniósł pieśń do rangi Arki Przymierza, dzięki której historia i tradycja narodu mogą być przekazywane z pokolenia na pokolenie również w trudnych czasach. Taką funkcję od chwili swojego powstania pełniła *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*, która w 1927 roku oficjalnie została hymnem narodowym Polski.

Twoje cele

- Poznasz oryginalny tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* oraz kontekst jego powstania.
- Zbadasz budowę językową i wersyfikacyjną wiersza Józefa Wybickiego.

- Zinterpretujesz sens utworu oraz jego znaczenie dla historii i tradycji narodu polskiego.

Pieśń sprzeciwu, wolności i nadziei

Pieśń Legionów Polskich we Włoszech już od ponad 200 lat wspiera, podnosi na duchu i jednoczy Polaków. Została napisana między 16 a 19 lipca 1797 r. przez poetę Józefa Rufina Wybickiego w miejscowości Reggio nell'Emilia (ówcześnie teren ten należał do Republiki Cisalpińskiej). W tamtym dramatycznym dla naszej ojczyzny czasie, w odpowiedzi na majową odezwę gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, do Włoch przybyło wielu żołnierzy, którzy dzięki służbie u boku samego Napoleona, chcieli przywrócić swój kraj na mapę Europy. Szacuje się, że do Legionów wstąpiło wówczas ok. 7 tysięcy osób. Według większości wiarygodnych źródeł historyczny *Pieśń Legionów Polskich* po raz pierwszy odśpiewano publicznie w Reggio, 20 lipca 1797 r. Początkowo była ona piosenką wojskową, przeznaczoną do intonowania na froncie, ku pokrzepieniu serc. Jednak bardzo szybko, jesienią 1797 r., jej proste i dobitne słowa, dostosowane do melodii wiekowego, podlaskiego mazurka, dotarły do znajdującej się pod zaborami – Polski. Pieśń, nazwana na cześć wybitnego generała – *Mazurkiem Dąbrowskiego*, błyskawicznie rozprzestrzeniła się wśród ciemzonego społeczeństwa, niosąc powiew wolności oraz nadzieję na zmiany polityczne.

Utwór wybitny

((Tadeusz Swat

O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”

Mazurek Dąbrowskiego – pieśń to, zaiste – niezwykła. Genialna i ponadczasowa. Polakom wciąż żywa i bliska. Kolejnym pokoleniom, już przez lat równo dwieście. *Hymn* Polaków zawierający tak potężny ładunek emocjonalny i patriotyczny. Nie bójmy się powiedzieć – nie ma takiego drugiego hymnu w Europie, a nawet na świecie. W czym tkwi siła tej pieśni? W słowach prostych, a trafnych, jasnych i mocnych. Najprostszych i najmocniejszych w strofie pierwszej: „Jeszcze Polska nie zginęła, Kiedy my żyjemy”. (...) Słowa te uświadamiają, że losy Ojczyzny zależą od życia narodu, jego istnienia. Polska nie zginęła, choć na mapach Europy zatarto jej granice, zniesiono suwerenność państwową, a pod naciskiem zaborców zniknęły podstawy ekonomicznego bytu. Ale skoro żyją Polacy, Polska

nie zginęła. To prawda najważniejsza w dziejach naszego narodu. Tak było przed dwustu laty, gdy słowa te śpiewali legioniści generała Dąbrowskiego i tak było przez lat dwieście dziejów Polski znaczonej niepodległościowymi zrywami. Czas słowom tym i pieśni przydawał wartości. Łączył dawne z nowym, przyszłość z przeszłością, przypominając, że dziś wyrasta z walki, z pracy, z życia wielu pokoleń Polaków.

Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 10, s. 57.

Pierwsze publikacje *Pieśni*

Już dwa lata po powstaniu, w 1799 r. *Pieśń Legionów Polskich* została opublikowana na łamach wydawanej we Włoszech „Legionowej dekady”. Siedem lat później, w 1806 r. *Mazurek Dąbrowskiego* ukazał się drukiem w Polsce. Fakt ten przyczynił się do jeszcze większego wzrostu jego popularności. Z niewinnej piosenki frontowej, mającej pomóc żołnierzom przetrwać wojenne niedogodności, stał się narzędziem mobilizacji zbrojnej całego narodu. Dlatego na przestrzeni dekad, doczekał się wielu wierszowanych odzewów oraz setek parafraz.

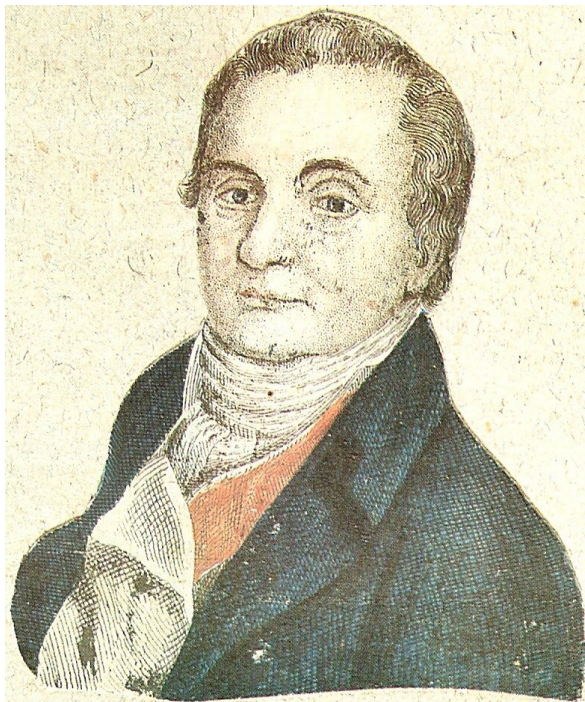
Nieoficjalny hymn

((Tadeusz Swat

O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”

Z chwilą wybuchu wojny polsko-rosyjskiej 1830–1831 r. *Mazurek Dąbrowskiego* stał się powszechnie uznanym hymnem narodu. Nie było to oczywiście uznanie urzędowe, formalne, ale spontaniczne, zbiorowe i w zasadzie bezdyskusyjne. Śpiewano legionową pieśń Wybickiego już w czasie pierwszej bitwy pod Stoczkiem 14 lutego 1831 r., w kolejnych bojach wojny polsko-rosyjskiej, w publicznych manifestacjach i w domach prywatnych. Pierwszy wers pieśni „Jeszcze Polska nie zginęła” słyszało się równie często, jak powstańcze zawołanie „do broni!” Do melodii *Mazurka Dąbrowskiego* powstało w okresie wojny 1830–1831 r. przynajmniej 28 odmian.

Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 10, s. 61.

Źródło: domena publiczna.

Autorem słów *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* jest Józef Wybicki (1747–1822) – działacz polityczny, publicysta, a także poeta i dramatopisarz. Pracował na rzecz Komisji Edukacji Narodowej. Był jednym z autorów projektu praw wchodzących w skład kodeksu cywilnego. Walczył w powstaniu kościuszkowskim, a po jego upadku wyemigrował do Paryża i włączył się w ruch, którego celem było stworzenie polskiej armii na obczyźnie. Blisko współpracował z generałem Henrykiem Dąbrowskim.

Słownik

hymn

(gr. *hýmnos* – pieśń pochwalna) – gatunek poetycki; uroczysta i podniosła pieśń pochwalna często o charakterze apostroficznym

pieśń

utwór liryczny odznaczający się zwykle dźwięcznością, melodyjnością, układem stroficznym. Nazwa świadczy o tradycyjnym związku poezji z muzyką

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Na podstawie prezentacji opisz genezę *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*.

Polecenie 2

Scharakteryzuj znaczenie pieśni w polskiej kulturze, odwołując się do wspomnianych w prezentacji postaci historycznych i dzieł literackich.

Trwa wczytywanie danych...

Reggio nell'Emilia w Republice Cisalpińskiej (obecnie północne Włochy, Lombardia)

W lipcu 1797 roku Józef Wybicki przebywał w Reggio nell'Emilia, gdzie stacjonowały Legiony Polskie, utworzone przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Pełna wiary i nadziei atmosfera zainspirowała go do napisania *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*, która zaczynała się słowami „Jeszcze Polska nie umarła”.

2

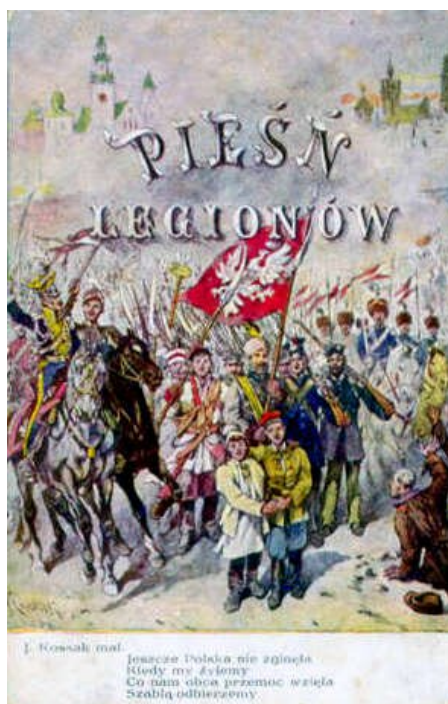

January Suchodolski, *Wjazd gen. Jana Henryka
Dąbrowskiego do Rzymu*
domena publiczna

Trwa wczytywanie danych...

Mantua

Tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* po raz pierwszy został opublikowany w Mantui w gazecie „Dekada Legionowa” w lutym 1799 roku. Pieśń już wcześniej zyskiwała na popularności, a w 1798 roku była znana we wszystkich trzech zaborach.

Kartka pocztowa z serii *Pieśń legionów* Juliusza Kossaka, ilustracja pierwszej strofy
domena publiczna

Trwa wczytywanie

danych...

Warszawa

W 1806 roku w Warszawie opublikowano zmodyfikowaną wersję *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*. Zmieniono wówczas kolejność strof – trzecia znalazła się na miejscu drugiej, usunięto strofy czwartą i szóstą. Tak przemodelowany tekst stał się podstawą współczesnego hymnu narodowego.

4

Jan Gładysz, 1806 *Wjazd Jana Henryka Dąbrowskiego do Poznania*
domena publiczna

Trwa
wczytywanie
danych...

Poznań

6 listopada 1806 roku miał miejsce wjazd generała Dąbrowskiego do Poznania w trakcie powstania wielkopolskiego (1806–1807).

Legionistom towarzyszył wtedy Józef Wybicki, a na ulicach miasta triumfalnie śpiewano *Mazurka Dąbrowskiego*.

Cela Konrada (Wilno)
domena publiczna

5

Trwa wczytywanie danych...

Wilno

Pieśń Legionów Polskich we Włoszech była bardzo popularna w epoce romantyzmu. Jeden z bohaterów sceny więziennej z *Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza, Jan Sobolewski (postać

autentyczna, jeden z przyjaciół Mickiewicza, który na skutek procesu filomatów i filaretów został zesłany do Archangielska, gdzie zmarł w 1829 roku) wspominał, że w grupie młodzieży niewinnie skazanej na zesłanie w głąb Rosji znalazł się odważny kapral, który na znak protestu trzykrotnie krzyknął: „Jeszcze Polska nie zginęła!”.

6

Maurycy Trębacz, *Koncert Jankiela* (XIX w.)
domena publiczna

Trwa wczytywanie danych...

Soplicowo - Litwa (fikcyjne miejsce,
wykreowane przez Mickiewicza w *Panu
Tadeuszu*, ale geograficznie zlokalizowane na
Litwie)

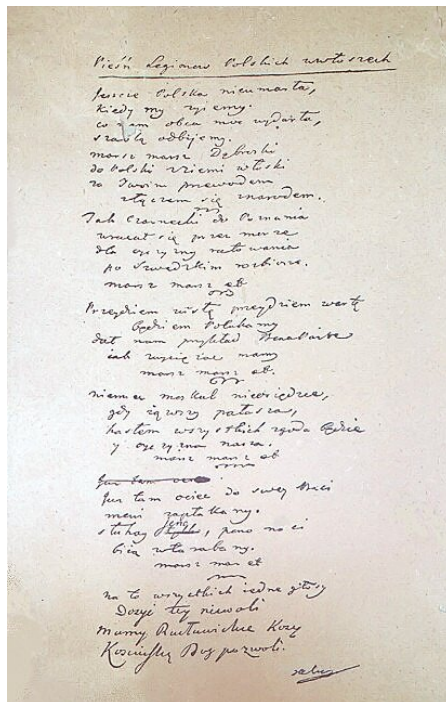
Adam Mickiewicz w epopei narodowej *Pan Tadeusz*, kilkakrotnie odwołał się do *Mazurka Dąbrowskiego*, co świadczy o popularności i randze dzieła Wybickiego już w latach 30. XIX wieku. Kiedy Tadeusz Soplica wraca do Soplicowa z nauk w Wilnie, z rozrzewnieniem ogląda pamiątki w rodzinnym dworze. Jedną z nich jest zegar kurantowy grający melodię *Mazurka Dąbrowskiego*:

„Nawet stary stojący zegar kurantowy
W drewnianej szafie poznał, u wniścia alkowy,
I z dziecinną radością pociągnął za sznurek,
By stary Dąbrowskiego posłyszeć mazurek”.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, Warszawa 1986, s. 10–11.

W księdze IV szlachta zaściankowa wspomina zaś *Mazurka Dąbrowskiego*, kiedy ks. Robak częstuje tabaką z tabakiery, z której „Pan jenerał Dąbrowski zażył razy cztery”, a w księdze XII nadzieja związana ze słowami pieśni rozbrzmiewa po raz kolejny podczas słynnego koncertu Żyda Jankiela.

Źródło cytatu z księgi IV: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, Warszawa 1986, s. 115.

Faksymile rękopisu *Mazurka Dąbrowskiego*
Józefa Wybickiego
domena publiczna

Trwa wczytywanie danych...

**Warszawa (Polska w okresie II
Rzeczypospolitej w dwudziestoleciu
międzywojennym)**

Zgodnie z rozporządzeniem ówczesnego
ministra spraw wewnętrznych Felicjana
Sławoja-Składkowskiego, 26 lutego 1927 r.
Mazurek Dąbrowskiego został oficjalnie
ogłoszony hymnem Polski.

Artur Rubinstein
domena publiczna

Trwa wczytywanie danych...

San Francisco, USA

W 1945 roku w San Francisco odbyło się spotkanie światowych przywódców, którego celem było podpisanie Karty Narodów Zjednoczonych, powołującej do życia Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ). Nie uczestniczyli w nim przedstawiciele polskich władz, ponieważ Polska stawiała się wówczas krajem zdominowanym przez ZSRR. Spotkaniu towarzyszył koncert, podczas którego światowej sławy pianista Artur Rubinstein zagrał specjalnie dla nieobecnych Polaków *Mazurka Dąbrowskiego* – pieśń na stałe już wpisaną w historię Polski.

Stefan Czarniecki na miedziorycie Cornelisa Meyssensa z 1670 roku
domena publiczna

Stefan Czarniecki (ok. 1599–1665) – uznawany przez większość współczesnych historyków za bohatera narodowego, hetman polny koronny, oboźny koronny. Wstąpił się m.in. udziałem w walkach przeciwko powstańcom Bohdana Chmielnickiego oraz – w czasie potopu szwedzkiego – przeciwko armii Karola X Gustawa. Jako strateg, specjalizował się w prowadzeniu wojny podjazdowej. Jako polityk, odznaczył się dożgonną wiernością dworowi króla Jana Kazimierza. Pomimo licznych kontrowersji, które budziła brutalność z jaką prowadził działania na polach bitew, był powszechnie szanowany i lubiany przez swoich żołnierzy. Pod jego buławą walczył Jan Chryzostom Pasek (jeden z najśłynniejszych

polskich kronikarzy w dziejach), który napisał o swoim wodzu:

„Jakoż był też to człowiek (...) i senator zacny, prawdę mówiący, i żołnierz nieszanowany w okazjach, i wódz szczęśliwy. Żałował go król i wojsko wszystko, nawet ci sami, co z nim emulowali i zazdrościli mu sławy”.

Źródło: Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki*, oprac. Władysław Czapliński, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968.

Nieprzypadkowo więc Czarniecki stał się jednym z bohaterów *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*. Wybicki poświęcił mu drugą zwrotkę *Mazurka*, która według pisowni rękopisu brzmi w sposób następujący:

„Jak Czarnecki do Poznania
wracał się przez morze
dla ojczyzny ratowania
po Szwedzkim rozbiorze”.

cyt. za: Jan Stanisław Kopczewski, *O naszym hymnie narodowym*, Warszawa 1988.

Tekst ten odnosi się bezpośrednio do przeprawy Czarnieckiego (w hymnie Wybicki błędnie zapisuje nazwisko: Czarnecki) na wyspę Als – podczas potopu szwedzkiego.

*Portret Jana Henryka Dąbrowskiego, nieznaną autor, XIX w.
domena publiczna*

Jan Henryk Dąbrowski (1755–1818) – Wybicki napisał *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech* dla legionów tego wybitnego generała. Utwór bardzo spodobał się jego żołnierzom, którzy niemal natychmiast, za względu na słowa refrenu (*Marsz, marsz, Dąbrowski...*) oraz szacunek do swojego przywódcy, zmienili tytuł pieśni na *Mazurek Dąbrowskiego*. Dąbrowski wstąpił się obroną Warszawy podczas insurekcji kościuszkowskiej. Po jej niepomyślnym zakończeniu, opuścił Polskę i udał się, najpierw do Berlina, a następnie do Paryża, gdzie do francuskiego Dyktatoratu dostarczył memoriał, w którym postulował stworzenie polskich legionów przy armii włoskiej oraz reńskiej. 9 stycznia 1797 r. w Mediolanie, legiony zostały oficjalnie uformowane. Fakt ten, wlał w serca wielu polskich emigrantów nową nadzieję na odzyskanie, znajdującej się pod zaborami, ojczyzny. Ponadto Dąbrowski był inicjatorem powstania wielkopolskiego (1806 r.), a w 1813 r. został mianowany naczelnym dowódcą wojsk polskich. Uwieńczeniem jego wspaniałej kariery

była promocja na wojewodę Królestwa
Polskiego (1815 r.).

12

Karl Gottlieb Schweikart, *Portret Tadeusza Kościuszko*, po 1802
domena publiczna

Tadeusz Kościuszko (1746–1817) – wybitny inżynier (głównie fortyfikacji i twierdz wojskowych), bohater wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych; w taki sposób o jego humanitarnej postawie podczas bitwy pod Eustaw Springs (1781), wypowiedział się jeden z jej uczestników – Karol Falkenstein:

„(...) Blisko trzechset nieprzyjaciół legło pod orężem, a około 40 prostych żołnierzy z kilku podoficerami zabrano w niewolę; ci ostatni winni życie swoje Kościuszce, który przeciwko rozkazowi generała swego działając, pod karą śmierci zalecił, aby każdemu proszącemu o pardon takowy był dawany”.

Źródło: *Uczestnik bitwy pod Eustaw Springs (1781) Karol Falkenstein o postawie Tadeusza Kościuszki*, [w:] Karol Falkenstein, *Tadeusz Kościuszko, czyli dokładny rys jego życia*, Wrocław 1827, s. 24–25.

Za odwagę i męstwo podczas walk Kościuszko mianowany został generałem brygady armii amerykańskiej. Przyjęto go także do elitarnego Towarzystwa Cyncynatów, które skupiało najwybitniejszych oficerów Armii Kontynentalnej. Podczas swojego życia Kościuszko kilkakrotnie emigrował i powracał do Polski. Po jednym z takich powrotów, wobec dramatycznej sytuacji w kraju, 24 marca 1794 r. na krakowskim rynku objął przywódco nad insurekcją kościuszkowską jako Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej. To właśnie do tego krwawego powstania nawiązuje Wybicki w ostatniej, szóstej zwrotce *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*, która według pisowni rękopisu brzmi w sposób następujący:

„Na to wszystkich jedne głosy:
Dosyć tej niewoli
mamy Racławickie Kosy,
Kościuszkę, Bóg pozwoli”

cyt. za: Jan Stanisław Kopczewski, *O naszym hymnie narodowym*, Warszawa 1988.

Tekst ten odnosi się bezpośrednio do pamiętnego zwycięstwa wojsk prowadzonych przez Kościuszkę nad armią rosyjską, pod Racławicami w 1794 r. Obecnie, w oficjalnym hymnie Polski, zwrotka ta nie występuje.

Sprawdź się

((Józef Wybicki

Pieśń Legionów Polskich we Włoszech

Jeszcze Polska nie umarła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydarła,
Szablą odbijemy.

Marsz, marsz, [Dąbrowski](#)
Do Polski z ziemi [włoski](#)
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Jak [Czarnecki](#) do Poznania
Wracał się przez morze
Dla ojczyzny ratowania
Po szwedzkim rozbiorze.

Marsz, marsz, [Dąbrowski](#)...

Przejdziem Wisłę przejdziem Wartę
Będziem Polakami
Dał nam przykład [Bonaparte](#)
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz, [Dąbrowski](#)...

Niemiec, Moskal nie osiedzie,
Gdy jąwszy [pałasza](#),
Hasłem wszystkich zgoda będzie
I ojczyzna nasza.

Marsz, marsz, [Dąbrowski](#)...

Już tam **ocięć** do swej Basi
mówi zapłakany:
„Słuchaj **jeno**, **pono** nasi
Biją w **tarabany**”.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Na to wszystkich jedne głosy:
„Dosyć tej niewoli
Mamy **raclawickie kosi**,
Kościuszkę, **Bóg pozwoli**.”

Źródło: Józef Wybicki, *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*, [w:] Zdzisław Libera, *Poezja polska XVIII wieku*, Warszawa 1976, s. 445–446.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

W podanym fragmencie *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* zaznacz na zielono czasowniki w pierwszej osobie liczby mnogiej oraz zaimki wskazujące, że w utworze występuje zbiorowy podmiot liryczny.

☐ zielony

Jeszcze Polska nie umarła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydarła,
szablą odbijemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski
do Polski z ziemi włoski
za Twoim przewodem
złączem się z narodem.

Jak Czarnecki do Poznania
wracał się przez morze
dla ojczyzny ratowania
po szwedzkim rozbiore.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Przejdziem Wisłę przejdziem Wartę
będziem Polakami
dał nam przykład Bonaparte
jak zwyciężać mamy.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, jaką funkcję w utworze pełnią czasowniki w pierwszej osobie liczby mnogiej oraz zaimki zaznaczone w ćwiczeniu.

Ćwiczenie 3

Zaznacz, jakie funkcje językowe pełni fraza „Marsz, marsz, Dąbrowski”.

☐ metajęzykową

☐ fatyczną

☐ perswazyjną

☐ poetycką

☐ impresywną

☐ ekspresywną

Ćwiczenie 4

Zaznacz poprawne odpowiedzi.

- ☐ *Pieśń...* początkowo była piosenką wojskową.
- ☐ Legiony Polskie zostały utworzone z inicjatywy Józefa Wybickiego.
- ☐ Utwór został uznany za hymn w pierwszej połowie XIX wieku.
- ☐ *Pieśń...* ukazała się drukiem w Polsce w XVIII wieku.
- ☐ Po raz pierwszy *Pieśń...* odśpiewano we Włoszech.

Ćwiczenie 5

W *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* występuje wiele archaicznych form językowych. Przyporządkuj je do właściwej grupy.

archaizmy słowne (leksykalne)

Kościuszkę, Bóg pozwoli

pono

Do Polski z ziemi włoskiej

ocieć

tarabany

osiędzie

jąwszy

przejdziem

złączem się

będziem

wrócim

jeno

archaizmy fleksyjne

archaizmy fonetyczne

archaizmy składniowe

Ćwiczenie 6

W *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* znajduje się wiele aluzji historycznych – postaci, przedmioty oraz wydarzenia, które mają znaczenie symboliczne dla wymowy tekstu. Podaj ich przykłady, uzupełniając tabelę. Następnie określ ich funkcję w utworze.

Postaci:

Wydarzenia historyczne:

Przedmioty:

Porównaj tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* z jej parafrazami i wyjaśnij, co te utwory łączy, a co różni.

((Tadeusz Swat

O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”

Po klęsce roku 1831 *Mazurek Dąbrowskiego* wszedł również do repertuaru emigracji. Pamiętnikarze potwierdzają, że pieśń grano i śpiewano w Niemczech w latach 1830-1848, we Francji i w Stanach Zjednoczonych. Tu powstała kolejna parafraza pieśni, swoisty hymn polskiej emigracji na ziemi amerykańskiej:

Jeszcze Polska nie zginęła
Choć my za morzami,
Chociaż z oczu nam zniknęła
Lecz ją w sercach mamy.
Wraz, wraz, tylko wraz!
Gdy wolności przyjdzie czas,
Amerykę rzucim
I do Polski wrócim...

[...]

W Polsce legionowa pieśń pełniła nadal rolę patriotycznego hymnu narodowego. Tym żywiej śpiewano ją w okresie kolejnego zrywu niepodległościowego lat 1863-1864. [...]

Z pieśni na melodię *Mazurka Dąbrowskiego* tego okresu wymieńmy jeszcze dziarski utwór Jana Lema pt.: 1864:

Jeszcze Polska nie zginęła,
Bo Warszawa żyje!
I śmierć czego nie poczęła,
Grobem nie pokryje.
Naprzód rodacy,
Przyszedł dzień rozprawy!
A hasłem do pracy:
Bóg i krew Warszawy!

Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 5/1, s. 61–63.

Zapoznaj się ze współczesnymi parafrazami *Mazurka Dąbrowskiego* i wyjaśnij, czemu może służyć dostosowywanie tekstu pieśni do nowych realiów, a także jakie przesłanie płynie z obu.

((Tadeusz Swat

O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”

Kolejny zakręt dziejów odmierzamy pojawieniem się następnej wersji parafrazy *Mazurka Dąbrowskiego*, to dopiero solidarnościowy zryw roku 1980. Pierwsza z tych wersji z września 1980 r. jest jeszcze mało optymistyczna; to raczej satyra na socjalizm, ekonomiczne warunki życia, niedostatki codzienności:

Jeszcze Polska nie zginęła, bo jeszcze żyjemy,
ale w takim dobrobycie niedługo zdechniemy!
Marsz, marsz, Polacy, bez żarcia do pracy,
pod Partii przewodem rząd nas morzy głodem.
Nie ma mięsa, maśła, jaj, zginęła słonina,
trzeba chyba będzie jeść dzieła Lenina...

Inna wersja, późniejsza, bo ze stycznia 1981 r. jest już pełna optymizmu i nadziei w „spełnienie ludu wiary”:

Jeszcze Polska nie zginęła, Kiedy my żyjemy!
Solidarnie rusz do dzieła Ludu polskiej ziemi.
Marsz, marsz, Wałęsa, bez szynki, bez mięsa,
Za twoim przewodem
Skończym z kłamstwem, z głodem...

Źródło: Tadeusz Swat, *O tradycji „Mazurka Dąbrowskiego”*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 5/1, s. 68–69.

Ćwiczenie 9

Opisz obraz Juliusza Kossaka pt. *Marsz, marsz, Dąbrowski*, wykorzystując do tego kontekst powstania *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*.

Juliusz Kossak, *Marsz, marsz, Dąbrowski*, 1897

Źródło: domena publiczna.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Józef Wybicki *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny,

biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna oryginalny tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* oraz kontekst jego powstania;
- zbada budowę językową i wersyfikacyjną wiersza Józefa Wybickiego;
- zinterpretuje sens utworu oraz jego znaczenie dla historii i tradycji narodu polskiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o wspólne przygotowanie mapy myśli związanej z hasłami: hymn, pieśń, hymn narodowy.
2. Nauczyciel przedstawia cel i temat zajęć. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel na podstawie tekstu w sekcji „Wprowadzenie” i „Przeczytaj” w e-materiale rozmawia z uczniami o roli i tradycji utworu *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*. Prosi, by odnaleźli w internecie „Mazurek Dąbrowskiego” w interpretacji Ignacego Dygasa z 1927 roku i odsłuchali go w klasie.
2. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Prezentacja multimedialna”. Udostępnia uczniom prezentację na dużym ekranie. Po obejrzeniu materiału uczniowie dzielą się na dwie grupy. Jedna wykonuje polecenie 1, druga polecenie 2 z sekcji.
3. Nauczyciel prezentuje oryginalny tekst *Mazurka Dąbrowskiego* (w wersji zgodnej z rękopisem Józefa Wybickiego). Następnie chętna osoba odczytuje na głos obecną wersję *Mazurka*. Uczniowie rozmawiają na temat zmian wersji tekstu.
4. Prowadzący zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrani uczniowie przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel, korzystając z internetu, przedstawia uczniom obrazu „Wjazd Jana Henryka Dąbrowskiego do Poznania” autorstwa Jana Gładysza oraz dzieło „Generał Jan Henryk Dąbrowski na czele Legionów” pędzla Juliusza Kossaka. Prosi, aby uczniowie omówili związek tych dzieł z tematem dzisiejszej lekcji.

Praca domowa:

1. W prezentacji multimedialnej znajdują się odniesienia do polskich bohaterów *Mazurka Dąbrowskiego*. Wymień inne postacie obecne w hymnie i przygotuj notki na ich temat.

Materiały pomocnicze:

- Tadeusz Swat, *O tradycji Mazurka Dąbrowskiego*, „Niepodległość i Pamięć” 1998, nr 10.
- Biliński Bronisław: „*Mazurek Dąbrowskiego*” – z badań nad ustaleniami chronologicznymi i topograficznymi. *Rocznik Mazurka Dąbrowskiego* 1995/1996 nr 1/2.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do podsumowania lekcji.